

*Hogy túl gyorsan ne ölje meg a tűz.
Látjátok, mint csavarodik, hörög,
segítséget várva mered szeme...*

*Kuss, kutya! Hiába kiáltasz! Husa
keményedik, szétomlik hamuvá,
asztán lehull... Csak csontot tart a lánc
s a füstös tölgyön kormos váz lebeg.
Mindenki kap belőle valamit.
Tiéd e csont, tiéd meg a foga,
s a fejét vezérünknek visszük el,
ezt kívánja az illem s tisztelet.
Igy bosszultuk meg gonoszságait...
Csak azt tudnám az utolsó szava
voltképpen mit is jelenthetett:
„Testvéreim, testvéreim az Urban!“*

AZ ÁTPOLITIZÁLT KORTÁRS

Irta: NEUFELD BÉLA

Amióta az emberek közületekben élnek, mindig politizáltak. A lényeges ebben, hogy amíg a letűnt időkben a politika általánosságban csak egy kisebb csoport kiváltságos érdeklődési és hatalmi köre volt, amit osztályhelyzetük szabott meg, addig napjainkban ez a kortárs mindenmapi gondjává és életelemévé vált. A feudálizmus korszakában pl. a politikum a földesurak kiváltsága, aminek a jobbágyok csupán passzív anyaga voltak. A jobbágyok politikai megnyilatkozása legfeljebb egy-egy jobbágy-lázadásban robbant ki, tulnyomóan gazdasági és szociális indítékokból s kevésbé elsődleges politikai okokból. A tőkéstermelés fénykorában, a parlamenti demokrácia idején, bár a széles tömegek bizonyos foku befolyásra tettek szert a közélet alakításában a képviselőválasztásokon keresztül, maga az egyén politikai érdeklődése általánosságban csekély s leginkább a választások idejére korlátozódott. Kétségtelen, hogy Nyugaton a politikai kultúra foka magasabb volt, mint pl. Középeurópában s a mig pl. Nyugaton a filozófusok munkálták ki a politikai rendszerek és eszmények gondolatkörét (lásd a francia Enciklopédistákat), addig nálunk, Középeurópában, a vezető gondolkodók, állambölcselek egybehangzóan rámutattak a politikum kívülállására, kiemelve amaz országok közvéleményének és szellemi érdeklődésének apolitikus természetét. Kiválóan a németek jártak ebben elől. Hugo Preusz műve, *Das deutsche Volk und die Politik*, igen meggyőzően mutatja be a németiség politikai arculatának kimintázatlanságát. Nemhiába mondta egy francia megfigyelő a németekre vonatkoztatva: *A világ legjobban kormányozható népe* — éppen apolitikus neveltsége miatt s joggal merülhet fel a kérdés, hogy ez a fejletlen politikai múlt nem egyik oka-e a németiség magatartásának a nemzetiszocializmussal szemben, ahogy azt kritikátlanul fogadta. Viszont nem lehet elvitatni, hogy a német nép, a maga sajátos módján rohamosan politizálódik, amivel csak ténymegállapításra szorítkozunk s nem fejezünk ki

értékítéletet. A politizálódás alatt azt értjük, hogy tul a politikai érdeklődésen, amely többé-kevésbé egyéni folyamat, maga a közösség politikai öntudatának alakítása is elsősorú közüggé vált. A politizálódás folyamata napjainkban kettős: maga a kortárs politikai érdeklődése is megnövekedett s azontul az államhatalomnak a közületet befolyásoló politikai irányítása is erőteljesebb lett. Ez utóbbi célzat kivált a parancsuralmi államokban mutatkozik szembeszökő élességgel. Ami számunkra vonzó és érdekes — a kortárs *önkéntes* politizálódása. Maga a tény vitathatatlan. Soha az emberek nem beszéltek annyit politikáról, soha a sajtó nem volt oly olvasott, mint napjainkban. Emlékezetemben van a kép, ahogy Kárpátalja távoli, hegymögötti falvaiból naponként beszállingóztak a városokba a parasztok, hogy falujukba egy-egy lappéldányt vigyenek, amit aztán a falu összegyűlt népének a betű ismerője felolvasott. Csak el kell vegyülni az emberek közé s meghallgatni beszélgetéseiket, megfigyelni az újságlapokat, ahol az emberek tömegei tolonganak — ezek a felületes jelek is mélyebb jelentésre vallanak. A sajátos és megkülönböztető a kortárs politikai arculatában, hogy a politika mindennapi életelemévé vált, még inkább, hogy a politikát, mint egyéni léte legfontosabb alakítóját eszméli. A kortárs politikai áthangolódása éppen abban jut legjellegzetesebben kifejezésre, hogy közvetlenül, elementáris élményszerűséggel tekint a politikai élet történéseire, eszmélve, hogy annak kihatásai testi létét, exisztenciáját, jövőjét a legközelebről érintik. A politikum, a lét vagy nemlét elemi kérdésévé egyszerűsödött, vagy bonyolódott. Ez a magatartás-változás a legszembetűnőbben talán a női nemnél mutatkozik meg. A nőt — általánosságban — társadalmi helyzete, nevelése kevésbé tette fogékommá a politikum megfelelő értékelésére. A politika alapjában a férfiak ügye volt, a feminista-emancipációs törekvések ellenére is. A nő akkor fordult a politika felé igazán, amikor az az anya gondjait mozgatta meg benne. A nő politikai érdeklődése ma a gyermeke sorsának szól — az anya féltése és rettegése a veszélyeztetett gyermekért. Az anyaság hivatásának és princípiumának életmegővő jelentése és jelentősége a politika terén is újabb megragadó valósággal jelentkezik.

Amig régebben a politika részben csak időtöltés, szórakozás volt vagy az egyéni becsvágy kiélési lehetősége, ma vitális, szinte tragikus fontosságú egyéni ügyé sulyosodott. Politikum ma gyűjtőfogalma, legintenzívebb, sürített kifejezése a köz- és egyéni élet szinte valamennyi megnyilvánulásának. A politika határozza meg, hogy lesz-e béke vagy háború, termelés és békés árucseré, avagy rombolás, éhség és lezüllés, kulturális teremtés és szellemi kutatás, vagy képrombolás és könyvmáglyák. Mind ezt s még sok más tvele közvetlenséggel a politika elemi kihatásaként eszméli a kortárs. Valósággal eszméli, hogy ma őt, egyéni létét és jövőjét alakítja a politikum s nem ő a politikát, ahogy ezt valamikor hitte. Nem tulzás, ha ma „homo politicus“-ról szólunk, ahogy valamikor homo zoologicus, majd homo öconomicusról beszéltünk. Ez az új politikai emberforma, amely a politikumban eszméli legkoncentráltabban egyéni és közületi létét, abban is sajátosan különbözik elődjétől, hogy nem lehatárolt, szűk arányokban, hanem *világpolitikai* kiterjedésben és távlatokban gondolkodik, illetve politizál. Tisztán látja már a világpolitikai összefüggéseket és jól tudja, hogy az emberiség ügye lényegében közös, s a világ ügye mindannyiuk ügye. A régi területi és érdekszigetelődés korszaka letűnt,

ma világrészekben látunk és gondolkodunk. A politikai gondolkodásnak ez a kitágulása és integrálódása nem kevésbé jellemző tünete a kortárs politizálódásának, s végső sorban, eszmei tükröződése a világgazdaság integrálódási folyamatának. Éppen a politikai láthatár kitágulásával függ össze, hogy a politizált kortárs politikai kultúrája még nem éri el a politikai lét bonyolult sokrétűségének felmérését. A kortárs politikai műveltsége még eléggé kezdetleges. Érzelmileg világpolitikai összefüggésekben él s politikai attitűdje rendkívül kifejezetté vált, de politikai öntudata és kultúrája még nem alakult ki. Ehhez időre van szükség. A politikum forradalmasította a kedélyeket, de még nem művelhette ki az egyéni tudatot. És innen van, hogy sehol annyi kritikátlanúságot, naivitást, s ugyanakkor a maga ítéletébe vetett kompetenciát, mi több, csalhatatlanságot nem tapasztalhatunk, mint éppen a politika terén. Pedig ez sokak számára, tul az érzelmi érdekeltségen és felbuzduláson, még terra incognita. És mert ma a politikum mindenki szívügye vagy létkérdése, s mert ugyanakkor az egyének politikai kultúrája — általában — még kevésbé fejlett, innen származik az a sok politikai együgyűség, kritikátlanúság, s ugyanakkor fölényes önhittség, amit az emberek megítéléseiben észrevehetünk. Valahogy a gyógyászatra, illetve az egészség és betegséghez való viszonyára emlékeztet itt az emberek magatartása. Ezek a kérdések életbevágóan éredeklik őket, a beteget s hozzátartozóit, de ugyanakkor hijján a tárgyi tájékozottságnak, érzelmi elfogultságuk és öntudati fejletlenségük korlátoltságában a legképtelenebb véleményeket fejezik ki csalhatatlan formában. Valahogy így vagyunk ma a „nagy“ politikával. Az emberek bőrére megy s érthetően elementárisan foglalkoztatja őket. Viszont még fejletlen a politikai öntudatuk, s ebből az ellentmondásból adódik politikai magatartásuk és ítéleteik fonáksága. Így történik, hogy a kortárs tulnyomóan inkább szenvedő részese a politikumnak, amelyet kevésbé alakít, inkább az alakítja őt. A politizált kortársnak még sokat kell tanulnia és eszmélkednie, hogy kezében a politika tudománya comtei értelemben a társadalomalakítás eszközévé váljék.

BENJAMIN FONDANE: AZ EMIGRÁNS ÉNEKE

Fordította: GRÉDA JÓZSEF

*Keserű sorsunk már a vád
s a könny nem édesítheti:
utlevél komor vigaszát
ki adja, köszönd meg neki.*

*Apám, te békétlen halott,
örökre már a föld ölen,
mért félsz attól, hogy meghalok?
Mért félek életemtől én?*

*Cibál a csapkodó eső,
dajkál a déli nap heve;*